

A SZEMLŐHEGYI-BARLANG 1961–62. ÉVI FELMÉRÉSE

A Szemplőhegyi-barlangot 1930-ban történt felfedezése óta több kiváló kutató, szakember írta le. Melegvízi képződményei abban az időben ritkaságok, a tudomány érdeklődésének tárgyai voltak, és még ma is a barlang nagy értékét jelentik.

A barlangot — véletlen felfedezése után — az Egyetemi Turista Egyesület és más egyesületek kutatói tárták fel, a bejárat telkének tulajdonosa pedig jelentős anyagi áldozattal kívánta kiépíteni.

A háborús években és azután a gazdátlan barlang gyorsan pusztult, míg 1957-ben a Kinizsi Liga kutatói vállalták gondozását. Ez a kutatócsoport, több kisebb kutatás mellett, 1958-ban igen nehéz munkával a barlang legnagyobb új szakaszát is feltárta, és ezzel az ismert barlangot jelentősen megnövelte.

Később a Kinizsi Természetbarát Egyesület egyesített barlangkutató csoportja kezelésében a feltárási munkák is folytatódtak, s a kutatás elősegítésére, de a barlang tervezett kiépítésének előkészítése érdekében is szükségesnek látszott egy részletes barlangtérkép elkészítése.

A terv szerint a felmérést egyszerűbb eszközökkel, függő- és bányászkompassz felhasználásával végeztük volna el. A munka megindulása után kölcsönkapott műszerek azonban nagyobb, finomabb pontosságot tettek lehetővé, s a tervezettnél sokkal nagyobb munkát kívántak.

A mérés kezdőpontjául szolgáló 0 jelű vascsapot a bejárat ajtónál helyeztük el, a barlang járataiban pedig 74 db, sorszámokkal ellátott alumínium táblácskát cementeztünk be. Elhelyezésüknél az volt a főszempont, hogy járatleágazásoknál, később esetleg bontásra kerülő helyek közelében a továbbmérések ezekről a pontosan bemért ún. fixpontokról indulhassanak. Felsőjáratokban is létesítettünk fixpontokat azért, hogy függőzessel az alsó főjáratok teodolitmérésébe beköthetők legyenek.

A felmérést régi Süss mintájú, fémkörös, lupe-leolvasós teodollal kezdjük. Ez a műszer a minden pontra való felállítás és nehézkes leolvasás miatt barlangi mérésre nem volt megfelelő. A módszer hibája a szűk és kanyargós, igen rövid mérővonalat engedő szakaszokon sokszorozottan jelentkezett. A Halál-szakasz ácsolata alatt, és a Hosszú-folyosó első szűkületénél ezzel a módszerrel továbbmenni már nem lehetett.

Ezután az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Térképtudományi Tanszéke által rendelkezésünkre bocsátott Zeiss-féle világított üvegkörös, busszolás teodollal és később Dr. Kessler Hubert-tól kölcsönzött jó minőségű függőkompasszal, melyeket ezúton is megköszönünk, sikerült a felmérés megfelelő pontosságú elvégzése.

A 0 pontról kiinduló ún. ugróállásos módszerrel, lehetőleg a járatok középvezetékében, teodollal mértük végig az alsó főjáratokat és a Kinizsi-felsőszakaszt. A műszerállásokat, mérési pontokat tartósan nem

jelöltük meg, a későbbi ellenőrzés vagy továbbmérés alapjául a pontosan bemért fixpontok szolgálnak. A sokszögvonatra feszített beosztásos zsinórtól, mint alaptól méterenként, néhol sűrűbben, függőleges és vízszintes irányban mértük a járatok fő határvonalait. A kevésbé jelentős, szűkebb járatokban, mint pl. a Kuszoda-szakasz, Egyetemi-szakasz, ahol a teodolit használata igen körülményes lett volna, a felmérést függőkompasszal és lejtmérővel végeztük. Csak egy-két igen szűk, omladékos helyen használtuk a kevésbé pontos tájolót.

A műszeres méréssel együtt a helyszínen készült a barlang rajzvázlata vetület és hosszmeteszben, vagyis egy-egy mért szakaszhoz a kontúrokat milliméterpapíron 1 : 100 arányban azonnal rajzban rögzítettük, megjelölve a bekérgezés magasságát, formáját, jelentősebb töréseket, nagyobb méretű sziklákat, omladékok méret szerint és a járatalj anyagát is. Ugyanakkor készült a legtöbb szelvény, átlag tíz mért pont alapján.

A felső szakaszokban a márgaréteg szintjének sűrű bemérésével a függőleges elmozdulásokat kívántuk kimutatni.

A barlang teljes felméréséhez az önellenőrzéssel és kiigazításokkal együtt kb. 570 műszeres és 380 mérőszalagos mérést végeztünk. A járatkontúrok és a 117 db kereszt-szelvény megrajzolásához mérőléccel kb. 10 000 pontot mértünk be.

A szakképzett ellenőrzőcsoport ugyanazzal a műszerrel mérte végig a barlang főjáratainak mérési- és fixpontjait.

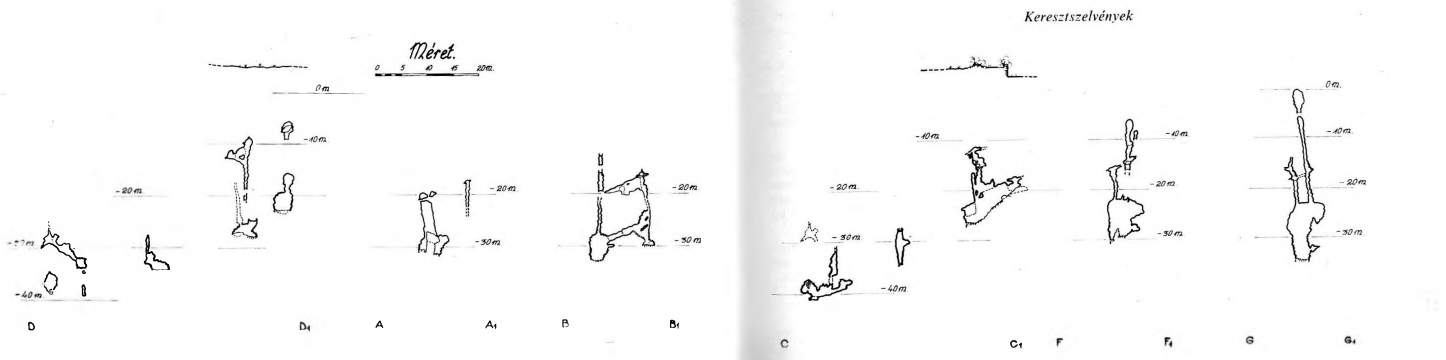
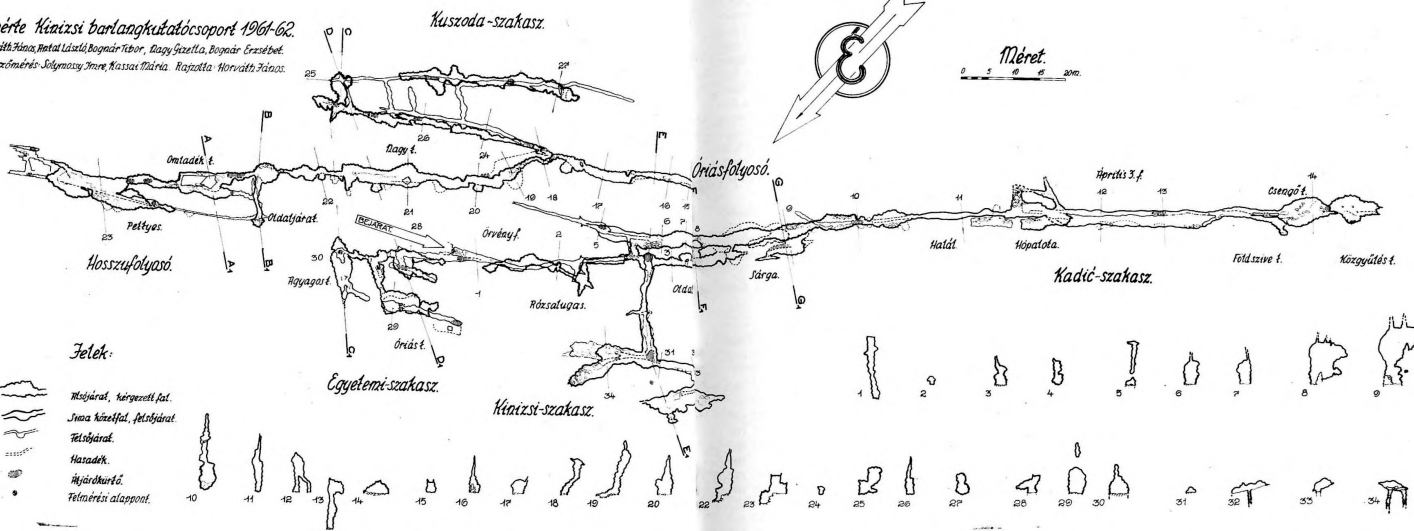
A térkép rajzolása a felmérési jegyzet és kb. 650 db helyszíni részletrajz alapján szerkesztéssel készült. A különböző műszerek eltéréseit számításba vettük. A teljes vetület, több szint részletrajza, az összes járat hosszmeteszete, 117 db folyosószelvény és 21 db teljes keresztmetesz 1 : 100 méretarányban készült el. Mivel egységesen elfogadott barlangi jelkulcs még nincs, a térképhez használt jeleket külön táblázat mutatja.

A barlangtérképre néhány új elnevezést vezetünk rá, ill. helyesbítettünk. Ilyenek: az Egyetemi-szakasz, megemlékezésül a barlangban elsőként feltárómunkát végzett Egyetemi Turista Egyesület barlangkutatóiról, a Kinizsi-szakasz, a további feltárásokon s ebben a szakaszban is több éve dolgozó Kinizsi barlangkutató csoportról. Rózsálgas a helyesbített elnevezés, ezt a szakaszt így nevezték el az 1930. szeptemberi első leereszkedés alkalmával a felfedezők.

A felmérést átlag háromtagú csoport végezte 1961. III. hótól 1962. XI. hóig munkaszüneti napokon 6–12 óráig, — néhányszor esti, rövidebb — műszakokban. A felmérőcsoport fiatal tagjai, akik ezenkívül még a kutatócsoport egyéb munkáiban is résztvettek, felfedezési dicsőséget nem ígérő, de nagy kitartást igénylő, nehéz munkát végeztek. Mivel a barlang legnehezebben mászható részeit is műszerrel mértük

Szemlőhegyi-barlang.

Felmérte Kézsi barlangkutatócsoport 1961-62.
 Horváth Péter, Matol László, Bogár Tibor, Nagy Szabolcs, Bogár Erzsébet.
 Címadócsinálók: Solyomay Imre, Kossai Mária. Rajzolta: Horváth Péter.

fel, ezekben a szakaszokban a felszerelés szállítása, a megfelelő kivilágítás és a nehéz helyzetekben való rajzolás sokszor elég veszélyes volt. A csoport tagjai, fiúk és lányok, komoly gyakorlati tapasztalatot szereztek a barlangmérésben, melyet remélhetőleg még később is hasznosítani fognak.

A felmérő csoport 1260. alkalmi segítők 190, összesen 1450 munkaórát töltöttek a barlangban. Az ellenőrző csoport műszeres mérésre fordított ideje kb. 60 óra volt.

A többszöri ellenőréssel készült térkép szerkesztése és rajzolása, terület-, térfogatmérésekkel együtt, további 1200 munkaórát vett igénybe.

Az 1 : 400 méretarányú kicsinyítés, amelyről a lapunkban közölt térképek kliséit a nyomda előállította, 1965. II. hónapban készült el. A kicsinyítés 15 bemért pont alapján, rész-fotók átrajzolásával készült. Az objektív torzítása miatt egyes helyeken a valóságtól 50—70 cm eltérés is lehetséges.

A barlang méretadatai

A felmérés a lejárati ajtó mögött becementezett vascsapnál (0 pont) kezdődik és a mérési adatok ehhez viszonyulnak. A 0 pont Adria-tengerszint

feletti magassága: 206,96 m. A barlang vetületi kiterjedése ettől DNy-i irányban a bejárati folyosón és a főjáraton át a Közgyűlés-terem végéig 188 m. A terem végpontja a bejárati szint alatt 39,20 m, ez a hely kb. 59 m mélyen van a Barlang utca — Ferenc-hegyi út saroktelke alatt. Ellenkező, tehát ÉK-i irányban a Hosszú-folyosó felső hasadéknak végpontjáig a vetületi hosszúság 85 m. A folyosó végén az alsó járószint $-36,30$ m, 29 m mélyen van a felszín alatt a járat irányában kb. 80 m-re a Pusztaszeri úttól. A terem legmagasabb pontja az omlás felett a felszint 14 m-re közelíti meg. Ettől a vonaltól DK-re a Kuszoda-szakasz külső hasadéka 33 m. ÉNy-i irányban a Kinizsi-szakasz külső termének kürtője 34,50 m-re van, a kis kürtő a felszint 13 m-re közelíti meg.

A barlang vetületi kiterjedése tehát ÉK—DNy-i fő- és ÉNy—DK-i keresztirányban $273 \times 67,5$ m.

A 0 ponthoz viszonyítva a barlang legmélyebb pontja $-42,90$ m (58 m-rel a felszín alatt). A legmagasabb pont a bejárat feletti fülke teteje, a Raktár hátsó gömbkúpulája: $+7,50$ m. A barlang magassági kiterjedése így 50,40 m.

Az alábbi táblázat az egyes barlangszakaszok főbb méretadatait foglalja össze:

	Hosszúság		Alapterület		Térfogat (fő- és mell. jár. együtt)
	Főjárat	Mellékjárat	Főjárat	Mellékjárat	
Örvény-folyosó	48,5 m	43,5 m	35 m ²	5 m ²	119 ⁰ m ³
Raktár	11,5 m	—	17 m ²	—	33 m ³
Óriás-folyosó	70,0 m	110,0 m	146 m ²	50 m ²	1242 m ³
Kadic-szakasz	132,0 m	148,0 m	237 m ²	134 m ²	792 m ³
Hosszú-folyosó	150,0 m	280,0 m	326 m ²	130 m ²	1500 m ³
Kuszoda-szakasz	230,0 m	72,0 m	195 m ²	47 m ²	511 m ³
Egyetemi-szakasz	137,0 m	68,0 m	139 m ²	42 m ²	390 m ³
Kinizsi-szakasz	99,5 m	64,0 m	162 m ²	28 m ²	238 m ³
Oldal-folyosó	30,5 m	42,5 m	43 m ²	10 m ²	149 m ³
Rózsalugas	65,0 m	24,5 m	37 m ²	24 m ²	80 m ³
Sárga	106,0 m	29,5 m	63 m ²	21 m ²	706 m ³
Összesen:	1080,0 m	882,0 m	1400 m ²	500 m ²	5760 m ³

A barlang 1962. év végéig feltárt és felmért teljes hosszúsága, a függőleges kürtökkel, ember által még járható, kúszható járataival, hasadékaival együtt 1962 m. A járatok alapterülete 1900 m² térfogata 5760 m³.

Törésszerkezet

A barlang járatainak irányát és részben méreteit is meghatározó törés-rendszer főiránya 223°.

Ebben az irányban húzódnak az Örvény-folyosó, az Óriás-folyosó és tovább a Kadic-szakasz, a Hosszú-folyosó nagyobb része és a Kuszoda-szakasz külső járata. A főjáratot alakító nagyobb törések egymáshoz közel párhuzamosan húzódnak, a felső szakaszokban egymást jobban megközelítik, s az átszakadásoknál alakultak ki a nagyobb, teremszerű üregek. A hasadékpár ÉNy-i tagjában van a mai lejárati, az Örvény-folyosó, ennek alsószakasza a Rózsalugas. Az Óriás-folyosó mellett van az Oldal-folyosó, melynek több-

szintű, nagyméretű felső szakasza a Sárga. Ennek a szakasznak, s egyben a barlangnak legnagyobb gömb-fülkéi már az Óriás-folyosó felett helyezkednek el.

A Hosszú-folyosó az Óriás-folyosóból DK-re derékszögben indul, majd azzal párhuzamosan, de ellenkező irányban halad. Ez az iránya a Kuszoda-szakasz külső járatának is, mely DK-i végén a főjárat felé hajlik, és azt feltehetően a Kadic-terem erősen összetört szakaszán metszi.

A főiránnyal kis szögben találkozó, vagy azt metsző járatok iránya 237°—241°. Legnagyobb méretű ezek közül a Hosszú-folyosónak a bejárati kereszt-törés után ÉK-re forduló, 30 m-es első szakasza. Ennek folytatásában van a Kuszoda-szakasz két-szintű belső járata.

Ugyanez az iránya a Hosszú-folyosó végső, omladékos termében a főiránytól elváló Pettyes-hasadéknak, mely az Egyetemi-szakaszon áthúzódva a

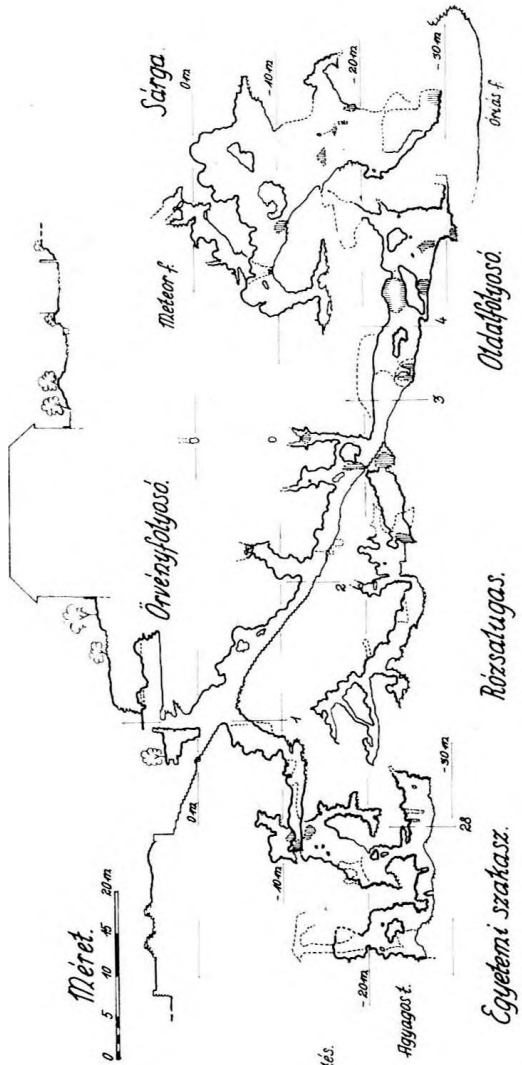
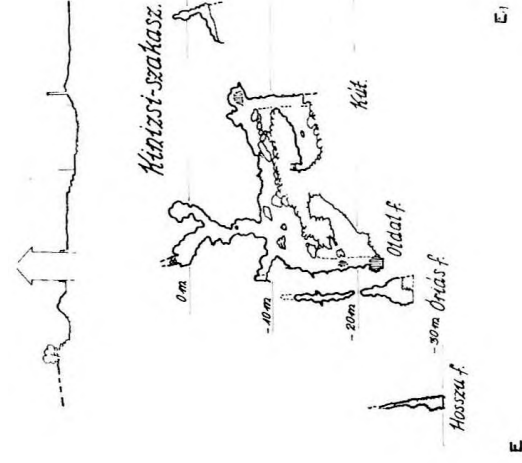
Hosszmetszetek.

Méret.

Feltek.

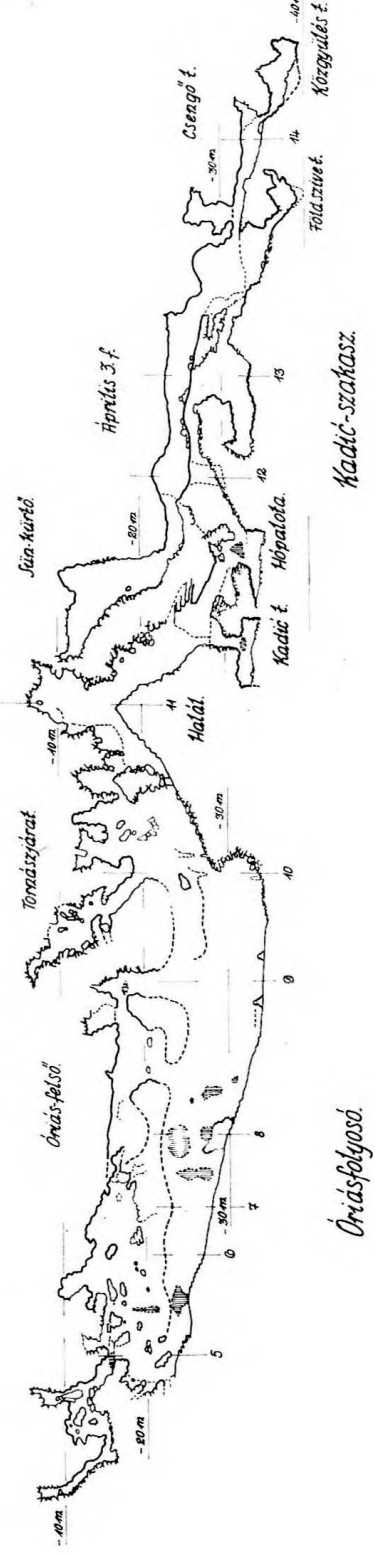
- Víziáramlás, kékjelei.
- Kőszelvény, sztra.
- Kőrakasztás, agyag feltöltés.
- Árkok.
- Felmérési alappont.

Egyetemi szakasz.

Rózsafolyás.

Oldalfolyás.

Órásfolyás.

Kadic-szakasz.

Kinizsi-keresztfolyosóban is látható. A tőle É-ra, 7—8 m-re húzódó törésben az Egyetemi-szakaszban nagyméretű terem, a Kinizsi-szakaszban még csak felsőszakaszán ismert járat alakult.

Az Óriás-folyosó vonalát majdnem derékszögben metsző, járatalkító keresztörések iránya 120° — 130° . Legjelentősebb a Kinizsi-szakasz két nagy kürtőjét összekötő keresztfolyosó. Kisebbségben a Hosszú-folyosó bejárati rész, az Óriás-folyosó két átjárója és a Kerekterem oldaljárata. A Kuszoda-szakaszt és az egész barlangot keresztelő négy nagyobb törés csak a felső szakaszban ismert.

A Hosszú-folyosót keresztelő vonalak az alsó szakaszban a lerakódások miatt nehezen ismerhetők fel. Ezekben a törésekben az Egyetemi-szakasz alsó szintjén nagyméretű keresztirányú termek alakultak ki.

A barlang függőleges szerkezete is elég tagolt. Legtöbb járata kétszintű, de helyenként több szintben is kialakultak. Az egymás feletti járatokat legtöbbször vastag agyagos törmelék választja el egymástól, mely az alsó szakaszok mennyezetén bekérgeződött. A függőleges szerkezeti képből fontos szerepe van egy átlag 10 cm vastag ÉK-i csapásirányú márgarétegnek. Ebben a rétegben terjednek legszélesebbre a jellegzetes metszetű felsőjáratok, melyek így ÉK-i irányban közel vízszintesek, más irányokban a réteg dőlését követik. A márgaréteg feletti kőzetben a hasadékok többnyire félgömbtetőben végződnek.

E réteg felett nagyméretű hasadék csak a Sárga-szakaszban és a Kinizsi-szakasz keresztfolyosójában alakult ki. Ezek a magas hasadékok nagyméretű gömbfülkékkel tetőznek. A Sárga-szakasz legmagasabb gömbkupolája kb. 18—20 m-rel van a felszín alatt, a vele párhuzamos, keskeny hasadékjárat omladéktól elzárt kürtője a felszínt még jobban megközelíti.

A barlang járatai

Az Örvény-folyosó

A barlang bejárati szakaszát képező Örvény-folyosó a Barlang u. 8. számú telek kőbányagödreből, nyílik. Ez a feltehetően ősi forrásjárat 50 m hosszú, eredetileg kör-ovál metszetű. Ezt lépcsőbevágással mesterségesen bővítették, általában 30° — 35° lejtéssel csatlakozik az alsó szint nagyobb méretű barlang-folyosóihoz. A bejárat utáni lépcsőszakasz alján meredek járat indul felfelé. Ez az Egyetemi-szakasz bejárata. Felette 10 m magas, felső részén betonfödém-mel beépített kürtő vezet a „Raktár”-ba. A lejtős járat alsóbb részén, keresztörések által alakított-omladékos kis fülke felett, 8 m magas kürtő emelkedik. Tovább, enyhébben lejtő szakasz után 4 m-es keskeny átjáró vezet az Óriás-folyosó felső hasadékába. Bejárata felett kis kürtő nyílik, melyet a Kinizsi-szakasz nagyméretű feljáró kürtőjével kis kúszójárat köt össze. Itt a folyosó hasadékká mélyül. Lépcsők vezetnek le a járat alá, ahonnan négy járat felé indulhatunk. A hasadék folytatásában DNy-ra az Oldal-folyosóba, a felső, 10 m magas kürtőn a Kinizsi-szakaszba, a hasadék feltöltése mellett a Rózsalugasba, az átjárón át pedig az Óriás-folyosóba lehet jutni.

Az Óriás-folyosó

A barlang legnagyobb folyosója, melynek falait az átjáró szintjének magasságáig vastagon borítják a barlang díszei: a fűrtös kövirágszerű, szürkés-fehér aragonitgömböcskék.

A folyosó az átjárónál 2 m széles, felette a felső járat nagyméretű hasadéka húzódik. Az átjáró mögött az alsójárat agyagos, törmelékes hasadékká szűkül. Tovább befelé haladva, az Óriás-folyosó nagyobb méretűvé tágul. A lépcsők után a folyosószelvény $2 \times 4,5$ m. A közel vízszintes mennyezet miatt az enyhén lejtő járat magassága állandóan nő, és az alsó részen, a Sárga-szakasz hasadéknak átszakadásánál 3 m járó- és 7 m felső szélességgel a folyosó már 11 m magas. A Sárga-szakasz nagy gömbkupolája 35 m magas. A Sárga-szakasz nagy gömbkupolája 35 m magas. A Sárga-szakasz nagy gömbkupolája 35 m magas. A Sárga-szakasz nagy gömbkupolája 35 m magas. A Sárga-szakasz nagy gömbkupolája 35 m magas. A Sárga-szakasz nagy gömbkupolája 35 m magas. Ez a barlang egybefüggő legnagyobb magassága.

Az átjárótól 15 m-re, a folyosót majdnem elzáró szikla előtt befelé haladva baloldalon nyílik a Hosszú-folyosó bejárata, jobbra pedig az Oldal-folyosó átjárója, a felfedezés idején még gyönyörű kristálybevonatú Gyémánt-fülke. Tovább még két ablakon található a főjárat a mellette húzódó Oldal-folyosóval. Ezen a szakaszon keresztezi a két járat a Barlang utca vonalát, az Óriás-folyosó talpa kb. 47 m mélyen van az úttest alatt. A legmélyebb, vízszintes szakaszban a járat jobb, majd baloldalon méter magas, a szűkület után az agyaggal borított járatlából alig kiemelkedő forráskúpok láthatók.

A folyosó végét kitöltő omladékhegyre 6 m magas drótkötélhárcsón, vagy a szűkületben terpesszel lehet felmászni, s itt lehet a járat folytatását képező 100 m hosszú szakaszba bejutni.

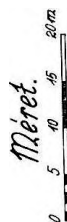
Az Óriás-folyosó felsőjárata helyenként vastag agyagos-törmelékes álfenékkel lezártható járat. Átlagszélessége 70 cm—1 m, a márgaszintben kis magassággal 2 m-re is kitágul. A főjárat hátsó szűkületéből közelíthető meg. Az Óriás-folyosó felett 41 m hosszúságban húzódik, végének pihenőjéről igen szűk kúszójárat vezet a Sárga-szakaszba. Hátsó, az Óriás-folyosóval ellenkező irányú szakaszba tagolt, szűk járat, végén igen keskeny hasadékkürtővel végződik.

A Kadicszakasz

Ezt a nagyon változatos, de jelenleg nehezen megközelíthető nagyméretű járatot 1958. évben tárták fel az Óriás-folyosó folytatásában. Hossza 100 m, szélessége 1—3 m. Függőlegesen erősen tagolt, az alsóbb szakaszokon hévvízi képződmények, s az ezekre is települt cseppkőbevonat, lefolyások díszítik.

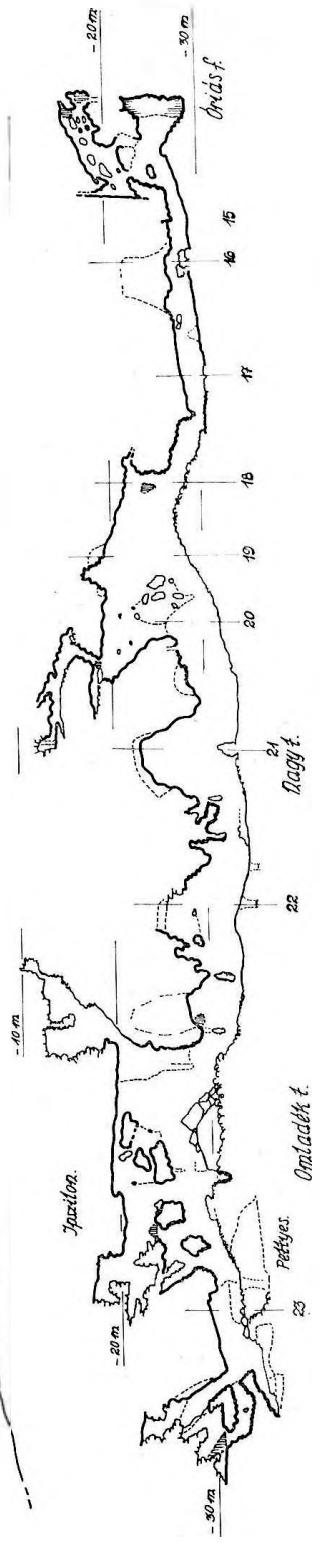
Az Óriás-folyosótól elválasztó omladékhegyen felkapaszkodva, egy kisebb termen át, majd gerendaácsolat alatt átkészve jutunk a Halál nevű hasadék-szakaszba. Az omladékhegy teteje 17 m magas. Van az Óriás-folyosó talpszintje felett. Tovább leereszkedve a Kadics-terem, majd több törés keresztesében, kissé mélyebb szinten a Hópalota helyezkedik el. Itt már hévvízi lerakódás borítja a terem falait.

A baloldali kis törésjárat előtt, a főhasadékban, törmeléken emelkedik az út az Április 3. folyosó kőplatójára. A teremszerű, széles folyosó baloldali nagy hasadéka 7 m-re mélyül a középső szint alá. Dúsan

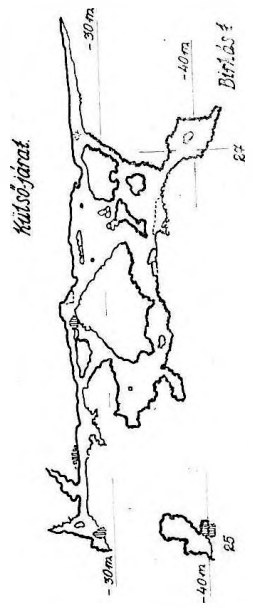
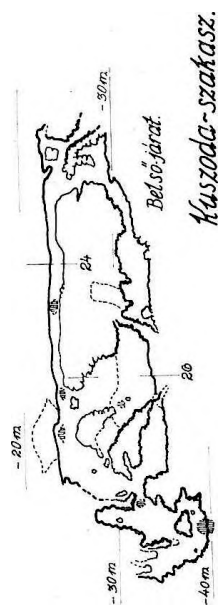
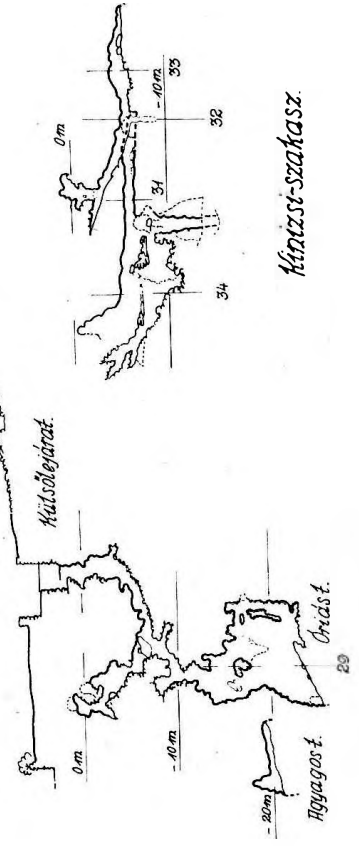

Hosszmetszetek.

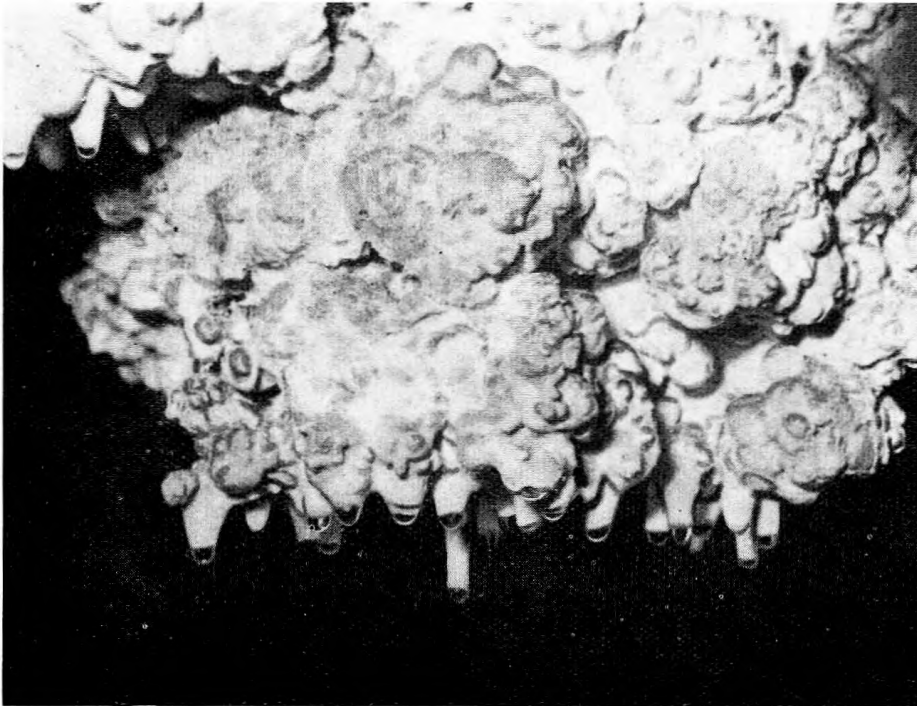
Hosszúfolgyosó.

Egyetemi-szakasz.

Külső-szakasz.

Növekvő cseppkövek a Szemlőhegyi-barlangban
(Berényi Sándor felv.)

kéregzett, alján néhány cm mély tavacska van. A következő, mélyebb szintű folyosószakasszal az igen nehezen kúszható Gombszagató köti össze. Az Április 3. folyosóról ide 8 méteres cseppköcsúszdán lehet leereszkedni. A folyosó alsó végén csőszerű lejtős járat vezet a Föld szive-terembe. A kis terem színes cseppköbevonataival a barlang egyik legérdekesebb része.

A Föld szive-terem bejárata előtt a 3–4 m magas párkányról kis folyosón át vezet az út a 10 × 5 méteres, fehér bevonatú Csengő-terembe.

Ennek legmélyebb pontján emberderék méretű, függőleges lyukon át lehet a járat végső, s egyben a barlang egyik legszebb termébe jutni. A fehér cseppköves kéreggel bevont terem szintje jobboldalon lemélyül. Itt van a barlang másik kis tavacskája. A Magyar Karszt-és Barlangkutató Társulat alakuló közgyűléséről elnevezett, 9 m hosszú Közgyűlés-terem a főjárat vége. Ez a barlang legtávolabbi pontja a Ferenchegy-barlang irányában.

A Kadic-szakasz kürtőszerű felsőjáratai: a Sünkürtő és a szakasz bejárata feletti hasadékból emelkedő Tornász-járat.

A Hosszú-folyosó

Az Óriás-folyosóval párhuzamos, de ellenkező irányú, változatos szelvényű főjárat. Az aragonitbevonat itt a legdúsabb, helyenként a járatot annyira elszűkítik, hogy a könnyebb járhatóság miatt át kellett törni. Több kisebb mellékjárata és kürtőszerű, feljebb a márgarétegen vízszintesen húzódó felsőjárata van.

Az Óriás-folyosóból induló keskeny járat 9 m után visszafordul. Itt már tágasabb, dús bevonatú hasadékba, majd szűkület után boltozatos folyosóba jutunk. Ennek a végét majdnem elzáró aragonitgáton mesterségesen tágitott kis kapun át vezet az út a Kúszoda-szakasz bejárata alá. Az alul egész szűk, de felül nagyméretű hasadékszakaszról agyagos lejtőn megüünk le, majd igen változatos folyosórész után egy 10 m magas nagy terem következik. Tovább az aragonitkúpokkal, függönyökkel díszített járat a Kerek-terem előtt lezáródik. Felső, a felfedezés idején csak itt átmászható nyílása: a (Tű foka). Ma alatta a járat-szinten áttört szűk kúszón lehet a terembe jutni.

A szép teremből balra 3 m magasan kis oldaljárat indul a Pettyes-Padlás-hasadék alá. Tovább alacsony boltozat alatt a barlang legnagyobb omladéktermébe vezet az út.

A két hasadék közül kiszakadt köztetőmb és a kisebb omladék eltemette a terem melegvízi lerakódásait és elválasztotta a felsőjáratot. Ennek a terembe nyíló végei 10 m magasan látszanak. A hátsó omladék-felsőjáratba a bejárat hasadékon át nehéz terpesszel, az elől látható Ipszilon-járatba a következő szűkebb szakaszról lehet felmászni. A teremből kürtőjárat vezet a Padlás-hasadékba.

A főjárat 10 m-rel tovább egy második Omlás-teremmel végződik. A terem 16 m hosszú, az omlás teteje 14 m-re közelíti meg a felszínt.

A Hosszú-folyosó felsőjáratai az Ipszilon, az Omladék-felső és a Padlás-járat. Ezekon kívül a bejárat felett egy néhány méter hosszú kúszó és a Kúszoda-bejárat után a hasadékterem felső szintjén egy kisebb járat emelkedik a Nagyterem fölé.

A Kuszoda

A Hosszú-folyosóból induló, két közel párhuzamos nagy hasadékból két szinten kialakult járatrendszer. Felsőjáratai a márgarétegben húzódó igen szűk kúszójáratok. Az alsószakaszok szép bevonatú kis termekből, keskeny folyosórésekből álló kényelmesebb járatok.

A Hosszú-folyosó felőli járat alsószakasza a dús kérgezéstől több részre van választva. Végén, a legmélyebb szinten a főjáratokra keresztirányú szép terem található.

A másik járatban az alsószakasz végig egybefügg, DNY-i vége a barlang legmélyebb pontja.

A két főhasadékot három igen nehezen kúszható felsőjárat kapcsolja össze.

Az Oldal-folyosó

Az Örvény-folyosó egyenes folytatásában az Óriás-folyosó mellett húzódó tagolt, kétszintű járat. A Gyémánt-fülkéből induló második szakasza 2 méterrel mélyebb szinten, kis teremben végződik. Az egész járatot gazdag aragonitkéreg borítja.

A Sárga

Az Oldal-folyosó törésében, de magasan felette képződött nagyméretű felsőjáratokból és a vele párhuzamosan húzódó keskeny hasadékból kisebb fülkéből áll.

Az Óriás-folyosó alsó szakaszának szűkületében felkapaszkodva a kiszélesedő platóra érünk. Felette húzódik a Sárga-szakasz magas hasadéka, hova

nehéz terpeszmászással lehet feljutni. Legmagasabb és egyben a barlang legnagyobb gömbfülkéi már az Óriás-folyosó felett helyezkednek el. Hátsó szakaszán 5 m mély kürtő található. Lejárata előtt a talpszintről igen szűk kis kúszójáraton juthatunk a meredeken emelkedő Meteor-folyosóba. Ennek felső fülkéje a barlang belső szakaszának legmagasabb pontja.

A Rózsálgas

Az Örvény-folyosó alatt húzódó, 65 m hosszú, változatos, alsó szakaszain aragonittal borított, szép barlangjárat. Bejárati 8 méteres szakasza után kereszt-folyosó nyílik. Ebből jobbra a hasadék szűkülete alatt átbújva, majd tovább újabb erős szűkületen mélyebb szintű kis fülkébe jutnak. A fülke aljáról lehet a kényelmesebb járatrészebe átkészni.

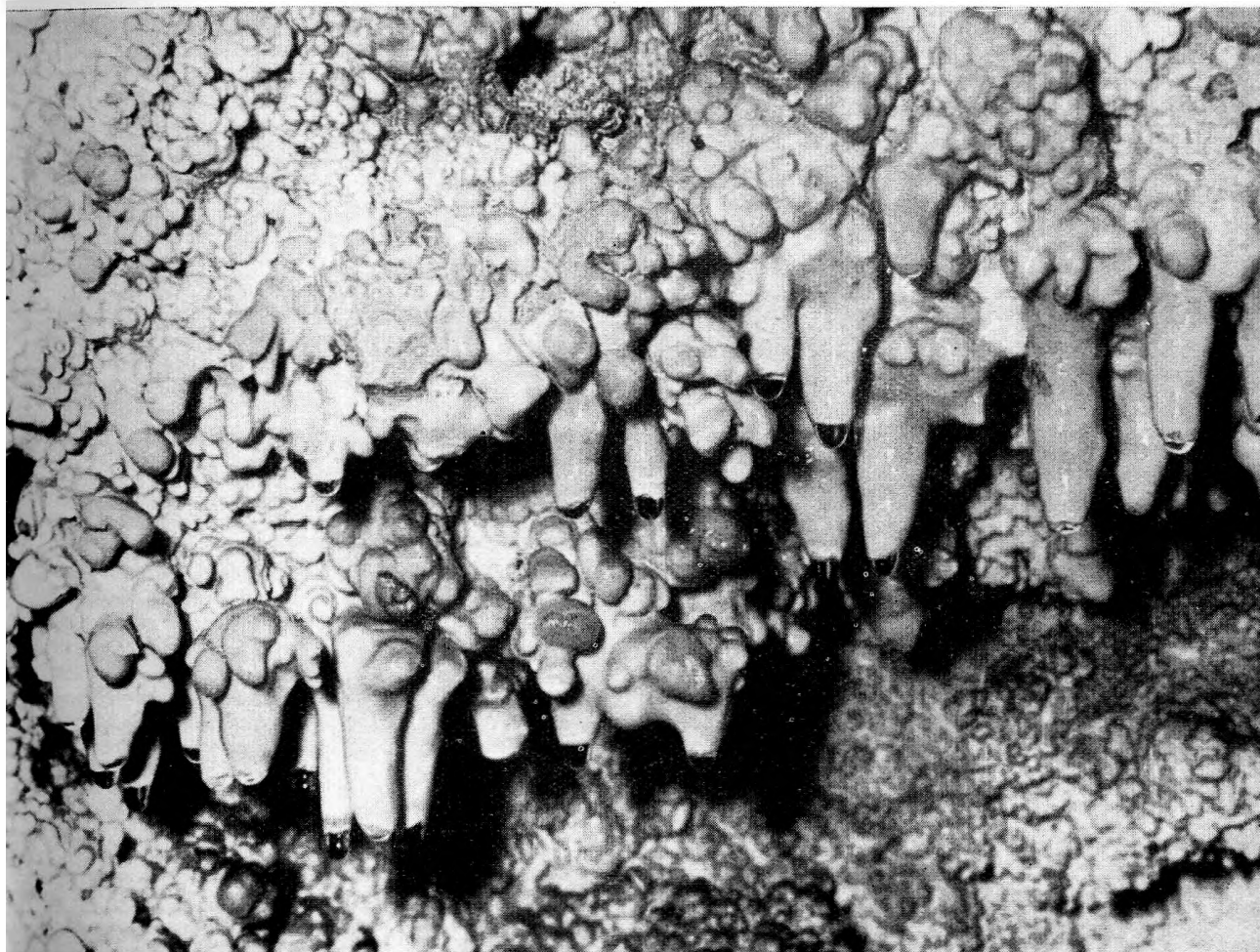
Az alsójárat végén alul kis fülke, felette igen szűk, rövid kúszójárat kezdődik. Még magasabb szinten meredeken emelkedő kis örvény-kürtő a barlangbejárat alatt végződik.

Az Egyetemi-szakasz

Három nagyobb, több kisebb teremből és szűk felsőjáratokból álló, többszintű barlangrész. Két párhuzamos, egymástól 7 m-re húzódó főtörésben és az ezeket keresztező törésekben alakultak ki nagyobb termei. A felsőszakaszokon nincsenek képződmények, az alsószakaszokat dús bevonat díszíti.

Lejárata az Örvény-folyosó elején a nagy kürtő alatt indul. Itt majdnem függőleges kürtő után kis

Cseppkőövoda a Szemlőhegyi-barlangban (Berényi Sándor felv.)

folyosó következik, majd egy nagyobb hasadékba lehet átkúszni. A hasadék alatt kisebb terem van, melynek aljáról tágas nyíláson lehet leereszkedni az alsószakaszba. Ebből a teremből a bejárat alatti sarkán gödör szerű kúszóátjáró vezet a keresztirányú, nagyobb Köves-terembe. A 6 m hosszú Köves-teremből két átjáró vezet tovább. A bejáratl szemben egy aragonitbevonatú kő mögött igen szűk kúszón és sáros hasadékjáraton át érhető el a nagyméretű Agyagos-terem. A terem tengelyét képező hasadék feltehetően erősen megközelíti a felszín lejtőjét, és így juthatott be a termét majdnem kitöltő nagytömegű agyag. A terem alsó vége felett 15 m magas kürtő emelkedik.

A Köves-terem felső végéből rövid csőfolyosón át jutunk a járat legnagyobb termébe. A terem felett, a vele összefüggő gömbfülkéből nyíló hasadékban felmászva, egy 10 m hosszú kúszójáraton át kürtőhöz érünk. Az örvényszínű nagy kürtő a felszínre nyílik. Ez a régi bejárat ma betonfödémrel van lezárva.

A Kinizsi-szakasz

Az Örvény-folyosó alsó vége felett a 10 m magas kürtőn felmászva juthatunk ebbe a nagyméretű felsőszakaszba. A feljárókürtő a főjáratokra keresztirányú hasadékfolyosóba vezet. Ennek másik végén a töréskeresztezésben hasonló, nagyméretű kürtő, a Kinizsi-

kürt található. A keresztfolyosótól a kürtő felett jobbra 15 m hosszú omladékos terem van. Balra alacsony folyosón át vezet az út a külső terembe. Ez a 21 m hosszú, alacsony, terem szerű járat a barlang legszelebb felsőjárata és itt láthatók a legnagyobb gömbkupolák.

A Kinizsi-szakasz a barlangnak viszonylag magasan fekvő, csak felsőjárataiban ismert része. Feltehetően nagyméretű, de a közeli felszín miatt esetleg agyaggal kitöltött alsójáratainak feltárásán már több éve dolgoznak a barlangkutatók.

A Szemlőhegyi-barlangról három évtized alatt sok cikk és értékes szakdolgozat jelent meg, melyeknek jegyzékét Schönviszky László a közelmúltban összeállította és ezt a Karszt és Barlang szerkesztősége cikkem után közétette. Ezzel és az egész barlangra kiterjedő felméréssel, részletes térképpel együtt a Szemlőhegyi-barlang Budapest legsokoldalúbban feldolgozott barlangja.

A barlangot kezelő kutatócsoport a feltárásokon kívül a barlang rendbentartását, értékes képződményeinek megőrzését is igyekszik ellátni. Mégis ezt a feladatot csak a kiépítés és szakszerű gondozás tudná biztosítani. A barlang járható méretei, látványossága folytán a legalkalmasabb arra, hogy a természeti szépségek iránt érdeklődő nagyközönség részére is hozzáférhetővé tegyék.

Über die Aufnahme 1961—62 der Szemlőhegyer Höhle

von J. Horváth

Die in Budapest befindliche Szemlőhegyer Höhle wurde 1930 im Laufe von Steinbrucharbeiter entdeckt. Ihre Thermalwasserbildungen galten zu jener Zeit als Seltenheiten und auch heutzutage stellen sie einen grossen Schatz der Höhle dar.

Die sich unter den Häusern des Stadteiles Buda, auf einer Distanz von beinahe 2 km erstreckende und in der Nähe der städtischen Autobushaltestelle sich öffnende Höhle wurde in den letzten Jahren zum Gegenstand der Planung vom Ausbau zu Zwecken des Fremdenverkehrs. János Horváth, Speläologen-Kartograph, und einige seiner Kollegen entschieden sich das Höhlensystem unentgeltlich aufzunehmen und einen ausführlichen Antrag bezüglich der verschiedenen Lösungsmöglichkeiten des Ausbaues zu erarbeiten.

Die Kartographengruppe von János Horváth stellte die bisherige detailliertere ungarische Höhlenkarte her, wofür die Einmessung von ca. 10000 Punkten durchgeführt wurde. Die Mitglieder der Kartographengruppe verbrachten 1450 Arbeitsstunden in der Höhle und wendeten weitere 1200 Stunden an der Oberfläche für die Herstellung der Karte selbst auf. Die Karte wurde im Massstab 1 : 100, einschliesslich 150 Längs- und Querprofilen, hergestellt. Die hiermit beigelegte Karte wurde später auf photographische Weise verkleinert und bei der Durchzeichnung wurden lediglich die wichtigsten morphologischen Angaben aufgenommen.

Съемка Семлэхедьской пещеры в 1961—62 гг.

Я. Хорват

Семлэхедьская пещера в Будапеште была обнаружена при разработке камней в 1930 г. Термальные образования пещеры в то время считались редкостями и представляют собой крупную ценность и по сей день.

Благоустройство для целей туризма пещеры, протягивающейся на протяжении 2 км под домами Будапештской части столицы Венгрии и открывающейся волизи городской автобусной остановки, было намечено в прошлые годы. Картограф-спелеолог Янош Хорват и некоторые из его коллег взяли на себя бесплатно выполнять съемку системы пещер и разработать подробный проект возможностей разных способов оформления благоустройства.

Картографическая группа Яноша Хорвата составила наиболее детальную до сих пор пещерную карту Венгрии с использованием примерно 10 000 замеров. Члены съемочной партии провели 1450 часов в пещере и расходовали дальнейшие 1200 часов работы на составление карты на поверхности. Карта была оформлена в масштабе 1 : 100 и дополнена примерно 150 продольными и поперечными профилями. Приложенная к настоящей статье карта была уменьшена фотографическим способом и при перерчерчении были нанесены лишь важнейшие морфологические данные.